

Finanskapitalismens kjønnsromantikk: Næringslivselitens kjønnskomplementære familiekultur

---

HELENE AARSETH

---

helene.aarseth@nova.hioa.no

The gender romantic of financial capitalism.

A study of business elite families in Norway

This article explores a gendered family culture among financial intermediaries in the comparatively gender equal Norwegian society. The article draws on a free association narrative interview study of 20 parents from families where one or both hold senior positions as partners, investors, investment managers or CEOs in capital-intensive enterprises, primarily within corporate finance. Most of these families practice a gendered division of work where the mother is primarily occupied with the everyday life in the family. Drawing on a psychoanalytic and phenomenological development of Pierre Bourdieu's theory of practice, I argue that the gendered family culture with its nurturing mother and cult of domesticity could be seen as an emotional response to specific requirements in financial jobs that cannot be fully accounted for in terms of time bind issues. The cult of domesticity provides a shelter and serves as a sound foundation for the competitive cult of finance. Also, the cult of domesticity energizes and empowers the socialized desire at work in the financial field. I suggest that this might be indicative of a more general connection between the romanticization of the homemaker family and the dynamic of financial capitalism.

KEY WORDS: Family culture, gender, socialized desire, financial intermediaries, financial capitalism, practice theory.

Denne artikkelen utforsker en kjønnskomplementær familiekultur i deler av finansbransjens øvre sjikt. Artikkelen bygger på narrative dybdeintervjuer med 20 foreldre som lever i par der en eller begge jobber som partnere, investorer, fondsforvaltere eller administrerende direktører i kapitalintensive virksomheter, primært innen finansbransjen. De fleste av familiene i utvalget praktiserer en kjønnsbasert arbeidsdeling der moren har hovedansvaret for familiens hverdagsliv. Jeg argumenterer for at det ikke bare er tidsklemme som driver denne kjønnskomplementære familiekulturen. Gjennom en psykoanalytisk og fenomenologisk utvikling av Pierre Bourdieus praksisteori viser jeg at romantiseringen av hjemmet og den kvinnelige hjemskaperen kan ses både som et svar på, og som driver av, finansjobbens handlingskrav og motivasjonsform. Jeg hevder altså at det kan være en dyp forbindelse mellom romantiseringen av den kvinnelige hjemskaperen og utebyttejaktens strev og lengsler.

MYE TYDER PÅ AT DELER AV NÆRINGSSELITEN i større grad enn andre grupper praktiserer en kjønnskomplementær familiemodell. Mens to-inntektsfamilien blir stadig mer utbredt både som norm og praksis i det norske samfunnet (Ellingsæter og Widerberg 2012) og stadig færre definerer seg som husmødre (Danielsen 2002), har næringslivselitens menn oftere partnere som har hoppet av karrierekarusellen, jobber redusert tid eller er hjemmearbeidende (Stalsberg 2013¹; Halrynjo og Lyng 2010). Den hjemmearbeidende overklassekvinnen betraktes gjerne som en livsfjern lerkedul som har råd til å velge å stå utenfor samfunnet, en overprivilegert kvinne som fordriver tiden med shopping, hjemmeinnredning, hudpleie og venninnelunsjer, men som vil angre bittert den dagen hun oppdager at hun står uten egen inntekt og mangler pensjonspoeng.² Hun er heller ikke statistisk sett et utbredt fenomen. Av de fire prosent³ norske kvinner som i dag regner seg som husmødre, har de fleste lav utdanning og store omsorgsforpliktelser (Kitterød og Rønsen 2011). I denne artikkelen argumenterer jeg for at overklassens kvinnelige hjemskaper likevel ikke bør betraktes som en kuriositet i det norske samfunnet, men som et svar på, og muligens også en agent for, en finanskapitalistisk dynamikk som gjør seg gjeldende langt utover finansbransjens egen verden.

Enkelte trekk tyder også på at den hjemmeværende overklassekvinnen kan være inne i en renessanse. Internasjonalt, og kanskje særlig i USA, snakker man i dag om fenomenet «*opting out women*» (Stone 2007; Jones 2012). Kvinner i næringslivet hopper av karrierekarusellen og orienterer seg mot familien når de får barn. Den vanlige forklaringen er at kravene i næringslivets toppjobber vanskeligere lar seg forene med barn og familieliv enn andre karrierejobber (Crompton og Birkelund 2000; Crompton 200). Det diskuteres hvorvidt kvinnene selv ønsker å vie seg til familien eller om det er kjønnsbaserte forventninger som tvinger dem til det. Også i det norske velferdssamfunnet kan man se konturene av et *opting out*-fenomen. En betydelig andel av kvinner med den type eliteutdanninger som er utgangspunkt for en karriere i privat næringsliv, ender med å trappe ned karrieren når barna kommer (Halrynjo og Lyng 2009, 2010).⁴ Siden kunnskapsintensive karrierejobber også krever investering av mye tid og oppmerksomhet, må dette «noe» som skiller næringslivseliten fra utdanningseliten handle om noe mer enn tidsklemme. Halrynjo og Lyng (2010) foreslår at særlig lite fleksibilitet og høye krav til synlighet og beredskap gjør det vanskelig å kombinere denne typen karrierejobber med familieansvar.

I denne artikkelen vil jeg vise at det som driver den kjønnskomplementære familiekulturen i næringslivets øvre sjikt, ikke bare er en praktisk tilpasning som følge av en særlig sterk tidsklemme, men kan sees som et svar på disse finansjobbenes emosjonelle investeringer. Min hypotese er at det er en dyp forbindelse mellom finansjobbenes og den kjønnskomplementære familiens sosialiserte begjær. Kanskje kan man også i en viss forstand si at dette er deler av den samme begjærformen.

Kapitalismens kjønnskomplementære romantikk

Den vestlige kjønnskomplementære familiekulturen fikk sin form i kapitalismens borgerskap. Den kan nettopp forstås som et svar på, og som en viktig forutsetning for, den omfattende sosiale og økonomiske transformasjonen som følger den industrielle kapitalismens utvikling (Davidoff 1995; Solheim 2007). Den nye private intimsfæren som vokser frem med den borgerlige familien, blir et område for «ren menneskelighet», et sted hvor man *er* i egenskap av å være seg selv (Habermas 2005). I møte med den fremvoksende kapitalismens fremmedgjøring representerte familien inkarnasjonen av skjønnhet, stabilitet og harmoni; den ble bildet på en slags «opprinnelig» paradisisk tilstand (Frykman og Löfgren 1979; Davidoff 1995:50). For å fungere som et slikt paradys var det viktig å holde den skarpt adskilt fra den stadig mer uskjønne og skitne verden, i bokstavelig og i overført betydning, utenfor.

Denne skarpe adskillelsen mellom separate verdener er institusjonalisert i det moderne kjønnsarrangementet der kvinnenens livsprosjekt er knyttet til en dyrking av hjemmet og moderskapet, mens mennenes er rettet mot konkurransen der ute (Solheim 2007). Mange feministiske analyser har særlig vært innrettet mot å gripe utbyttingsforholdet i denne relasjonen ved å vise at han høster gevinsten av hennes investeringer; hans livsprosjekt næres av hennes kjærlighetskraft (Jonasdottir 1991). Men dette er også en splittelse som rammer begge kjønn. Psykologisk sett er det snakk om en relasjon av gjensidige projeksjoner av lengsler mot det man selv mangler, der vi drives av et begjær mot å søke en enhet med det vi ikke er (Borchgrevink 1987; Nielsen 1995). Dette er en situasjon der både menn og kvinner opptrer som forvrengte skikkelser, fratatt muligheten for å finne sin «bedre halvdel» enten i seg selv eller i den andre (Dinnerstein 1976; Borchgrevink 1987; Solheim 2007).

Den kjønnskomplementære familiekulturen som fikk sin form med kapitalismens gjennombrudd, har de siste tiårene vært gradvis nedbygget i vestlige samfunn. Ikke minst gjelder dette i de nordiske landene hvor motsetningen mellom marked og familie er dempet av en sterkt utviklet velferdsstat og et dobbelt likestillingsprosjekt (Ellingsæter og Leira 2006). Her er to-inntektsfamilien blitt en hegemonisk norm (se for eksempel Ellingsæter og Widerberg 2012). Dette idealet har ikke minst gjennomslag blant høyt utdannede (Kitterød 2000; Kjelstad og Lappegård 2010; Aarseth 2011). Spørsmålet blir hvorfor det i næringslivseliten, og kanskje ikke minst i den voksende finanssektoren, ser ut til å eksistere en kjønnsromantikk som bryter med det doble likestillingsprosjektets institusjonelle og kulturelle hegemoni? Hva er det i disse familienes drømmer, strev og lengsler som kan forklare at de graviterer mot en kjønnskomplementær familiekultur og tilhørende romantikk? Og på hvilke måter er dette eventuelt knyttet til finansjobbenes utbyttejakt?

En narrativ intervjustudie av familier i finanssjiktet

Artikkelen bygger på en intervjustudie av 20 personer tilknyttet finansbransjen.⁵ I ni av familiene er begge foreldrene intervjuet, men de er intervjuet hver for seg. I to av familiene er det kun moren som er intervjuet. Opprinnelig bestod datamaterialet av intervjuer med 22 personer. To av kvinnene trakk seg fra studien etter at analysearbeidet var gjennomført og er derfor ikke representert i sitater og eksempler i artikkelen. I de fleste av parene jobber fedrene som investor, megler, eller fondsforvalter, eller med rådgivningstjenester tilknyttet disse, primært gjennom forretningsadvokat- eller konsultentselskaper. I tiårene etter finansmarkedenes liberalisering på slutten av 80-tallet har denne gruppen «finansfolk», *financial intermediaries*, vært raskt voksende og blitt en stadig mer toneangivende del av det man før ville kalt kapitalistklassen eller overklassen, altså de som direkte eller indirekte lever av utbytte (Folkman mfl. 2007; Savage og Williams 2008). Parene har minst to, som oftest tre eller fire, barn i skolealder (6–18 år) og ble rekruttert gjennom fire portåpnere som enten bodde i områder eller jobbet i virksomheter der de kom i kontakt med personer i denne økonomiske eliten. Bosted var i utgangspunktet ikke et utvalgs-kriterium. Jeg endte imidlertid opp med et utvalg der alle er bosatt i homogene forsteder i Oslo vest der mange har svært høy inntekt, såkalte «gylne gettoer» (Andersen og Ljungren 2014).

Jeg ønsket å intervjuer både to-karrierefamilier og familier med en mer eller mindre kjønnskomplementær arbeidsdeling. Fire av kvinnene har toppjobber i næringslivet, to av disse innenfor bank og finans. Syv av kvinnene har eneansvaret for familien i kombinasjon med en fleksibel deltidsjobb som kognitiv terapeut, kunst- og håndverkslærer, investor eller styremedlem, eller de er hjemmearbeidende på fulltid. Disse intervjuerpersonene lever altså i familier med en klar kjønnskomplementær arbeidsdeling, og jeg har valgt å bruke betegnelsen hjemmearbeidende om kvinnene i disse familiene, til tross at flere av dem også har lønnsarbeid. Det viste seg at disse kvinnene i praksis har eneansvar for og organiserer hverdagen sin rundt barnas og familiens behov. De gir også, i likhet med de fulltids hjemmearbeidende, uttrykk for at familiens hverdagsliv er gravitasjonsfeltet i deres liv. Det er denne identifiseringen med, og investeringen i, hjemmet og familien jeg er ute etter å forstå.

Intervjuene er basert på en psykoanalytisk inspirert fri assosiasjons-narrativ metode (Hollway and Jefferson 2000). Jeg ønsker innsikt i hvordan intervjuerpersonene skaper mening og sammenheng i sine erfaringer og livssituasjoner når de forteller relativt fritt om sitt hverdagsliv. Jeg vil forstå hvordan intervjuerpersonene ser verden, og jeg er særlig opptatt av deres emosjonelle investeringer, det vil si hva som synes å stå på spill, hva de synes særlig opptatt av eller urolige for. Her trekker jeg på en hermeneutisk psykoanalytisk tradisjon som søker å integrere emosjonelle, førbevisste og tilsynelatende ikke-rasjonelle prosesser i en utvidet

forståelse av hva som motiverer vår involvering i verden (Winnicott 1951; Loewald 1981; Whitebook 1995).⁶ De motivasjonene jeg vil gripe, er noe annet enn motivene som personene kan gjøre rede for, men de er heller ikke drevet av krefter som virker bak personens rygg. I stedet er jeg opptatt av subjektive fortolkninger av erfaringer og betingelser; hvordan objektive betingelser og subjektive fantasier om disse bearbeides gjennom ulike emosjonelle fantasier og overføringer i personens indre forestillingsverden (Chodorow 1999; Rudberg og Nielsen 2005). Denne løpende emosjonelle fortolkningen driver, nærer og fortryller bestemte investeringer i verden.

For å gripe formasjoner av slike emosjonelle fortolkninger eller motivasjoner i bestemte sosiale situasjoner og praksiser, kombinerer jeg de psykoanalytiske tilnærmingene med Pierre Bourdieus praksisteori.⁷ Jeg er særlig inspirert av Bourdieus begrep om «sosialisert begjær» (1992, 1999). Det sosialiserte begjæret er en form for gjensidig tiltrekningskraft eller magnetisme som oppstår i dialektikken mellom subjektive fantasier og sosiale handlingskrav (Bourdieu og Wacquant 1992:26). Det handler om å være *investert* både i den økonomiske og i den psykoanalytiske betydning av ordet: av å være særlig følsom for, involvert i og fortryllet av spillet (Bourdieu og Wacquant 1992:116), investert i en bestemt sosial praksis eller organisert strev (Martin 2011). Spørsmålet jeg stiller er altså hvilke former for sosialisert begjær, sans for spillet, fortryllelse og lengsler som formes i møtet med finansjobbenes organiserte strev?

Utbyttejaktens avfortryllelse og familiens fortryllelse

De hjemmearbeidende kvinnene, særlig de som er hjemme på fulltid, understreker at de er veldig privilegerte. Det hele passer jo på et vis så utrolig fint; han jobber jo så mye, de elsker å ha tid hjemme. Som Margaret oppsummer tiden med små barn: «Min mann tjente penger, han var borte hele dagen og jeg var *helt* lykkelig!» De fleste av kvinnene har høyere jus- eller økonomiutdanning og startet på en karriere i næringslivet. Denne forlot de i forbindelse med at de fikk barn. Da fant de ut at de «brant ikke» for jobben, de var «liksom ikke interessert, «hadde ikke ambisjonene», eller «det kom ikke så lett for meg». Så når barnet kommer, er det «i grunnen ganske greit», eller til og med som Tina formulerer det, en stor lettelse:

Men så begynte jeg å kjenne på at jeg har liksom strevd med å få han her lille tassen og det var jo så koselig, og da å liksom gi han fra meg igjen på en måte, det var liksom helt ... Jeg spurte sjefen om jeg kunne få utvidet permisjon, og det hadde jeg egentlig krav på, men han sa nei, og da tenkte jeg: «det var jo en gavepakning»! For da sa jeg bare «OK, da stikker jeg». [Så du bare sa opp?] Ja, da sa jeg opp. Og det var sånn utrolig lettelse!

I det hele tatt skjer det noe med disse kvinnene når de får barn; de beskriver en

Annen Verden, helt vidunderlig, som åpner seg foran dem. Ingen av mennene forteller om noe slikt skifte i forbindelse med at de ble fedre. Margaret, som er fulltids hjemmearbeidende, forteller fra da det første av hennes fire barn kom:

Jeg var jo mer enn lykkelig med å være hjemme med den der vidunderlige lille gutten. Og det ble jo, det forandret seg jo ikke [etter hvert som barna ble flere og vokste til]. Jeg syns jo det var helt – gi fra meg disse småbarna mine – «nå kan noen andre passe dem». Gurimalla ... (ler) Alt det der vidunderlige altså!!

Margaret syns det var «storveis» å bli gravid, og hadde alltid visst at når hun fikk en baby, da var det *det* som gjaldt. Hun har problemer med å forstå en niese som leste til eksamen på fødeklinikken: «Hvordan går det an?! Jeg *fattet* det ikke!» Jeg hadde dette «dype behovet for å være mor,» sier Cathrine, som har doktorgrad i økonomi fra et amerikansk eliteuniversitet; «jeg er ikke en sånn som kan gi barnet mitt til en barnepike. Det ville virkelig knuse meg helt.»

Det kan godt være at de samme kvinnene ville fortalt en litt annen historie om de hadde vært intervjuet ti, femten år tidligere. For eksempel at de bare skulle ta det litt med ro nå de første årene mens barna var små, og mannen tilfeldigvis akkurat var inne i en kritisk fase i sin karriere. Den egentlige planen er at de skal storme videre i karriereløpet i en senere fase, slik de yngre kvinnene i Halrynjo og Lyngs (2009) studie forteller om. Det er likevel noe interessant som dukker opp i disse retrospektive fortellingene om det store vannskillet i livet deres. Slik de nå forteller om det, utviklet ikke valget om å hoppe av næringslivskarrieren seg gradvis eller tilfeldig. Tvert imot: de opplever et hamskifte der det er en «annen del av dem» som nå åpner seg. Noen forteller at de egentlig var litt lei eller allerede hadde funnet ut at «de egentlig alltid hadde vært mer opptatt av mennesker», andre sier at de opprinnelig «elsket jobben sin». Når barnet kommer, er det imidlertid en helt annen fortryllelse som setter inn.

Om de hadde vært nødt til å jobbe av økonomiske grunner, så måtte de. Men de *ønsket* det ikke. Særlig de første årene «ville det vært *helt* utenkelig». Et mer egentlig eller dypere jeg ser nå ut til å tre frem. De er egentlig ikke interessert i økonomi og finans og jobbens krav blir plutselig merkelig fremmed. «Systemet og jeg, vi passet ikke sammen,» som Maria formulerer det. I stedet blir de «glødende interessert» i barna og deres liv. «Da barna gikk i barnehagen,» forteller Maria, som nå er hjemmearbeidende, «så var jeg så opptatt av det at jeg nesten vurderte å jobbe frivillig der noen timer!» De blir også glødende interessert i hus og hage. Flere forteller om omfattende restaureringsprosjekter. Maria forteller at hun har brukt masse tid på «å finne lister og få restaurert dører». Cathrine bruker «tonn med tid» på å dyrke stauder og pode frukttrær.

Forbindelsen mellom morsinstinktet og noe mer opprinnelig, naturlig og estetisk kan gjenfinnes i andre intervjufortellinger. «Alt det vidunderlige» ser ut til å

omfatte både «de skjønne» barna og en skjønnhetslengsel i bredere forstand, knyttet til kreativ selvutfoldelse i en eller annen form. I disse kvinnenes fortellinger handler begge deler om det menneskelige. De fleste av disse kvinnene vier seg i dag til det de betegner som «det mer humane», enten det er i form av studier i litteratur eller kunsthistorie, fotografering, yoga, coaching, eller de er tungt involvert i barnas oppvekst, både egne og andres. Det de bruker tiden på, er mennesker; på familie, venner, naboer og svigermødre. Margaret besøker sine foreldre i Trondheim flere ganger i måneden, og Cathrine har daglig «morgenkaffe» per telefon med sin mor som bor i Bergen.

Dette med det menneskelige og det kreative står, slik disse kvinnene ser det, i skarp kontrast til utbyttejakten. Kvinnene opplever at det er vanntette skott mellom «systemet» som gjør seg gjeldende i *hard core* finans og «de humane sidene». Det er nettopp noe av problemet når de i dag lurer på hva de skal gjøre når barna blir større. Jo eldre barn de har, desto tydeligere blir spørsmålet om hva de skal gjøre framover et omdreiningspunkt i intervjuene. De som er hjemme på fulltid, opplever nå at det er veldig vanskelig «å komme inn i ... den andre verden». Èn ting går igjen i intervjuene: Skulle de ha gått tilbake til arbeidslivet, hadde det nok ikke vært i en finansjobb. Margaret skulle i dag ønske at hun hadde utdannet seg til et yrke som hun lettere kunne gå inn og ut av, som for eksempel tannlege eller sykepleier. Hun har jo egentlig alltid gjerne villet jobbe med mennesker. Tina og Charlotte, som har lyktes i å videreføre erfaringen fra næringslivet inn i noe mer «menneskeorientert» som henholdsvis kognitiv terapeut og kunst- og håndverkslærer, understreker at de ser det som sitt kall å hjelpe voksne og barn med å finne balansen i livet, «sånn at de kan fordype seg og få en sånn zen-opplevelse eller sånn indre ro,» som Charlotte formulerer det, eller som Tina sier det: «litt mer sånn helhet i livet». De andre drømmer om å gjøre «noe som har med mennesker å gjøre» eller noe estetisk, som fotografering, hagedesign eller drive en eksklusiv klesbutikk. Problemet er at det de ser på som hyggelig og verdifullt, ikke alltid oppnår anerkjennelse fra andre, verken økonomisk eller på andre måter. De omtaler dette verdifulle, som å lage mat fra bunnen av eller dyrke grønnsaker selv, som «litt sånne gammeldagse, feminine ting» eller «sånne små ting» som de «bruker litt for mye tid på». Denne ambivalensen er gjennomgående i fortellingene. De ler litt av seg selv, og av alt det litt uvesentlige som de syns er så vesentlig.

Det beskyttende, balanserende og bevarende arbeidet

Mye av det disse kvinnene forteller om handler om hvordan hverdagene struktureres som en arbeidsdag. Selv om de har lite tidkrevende jobber og de aller fleste har såkalte praktikanter (*au pair* fra Filippinene) og annen hjelp i hus og hage, er dagene deres fylt av arbeid. Det er få referanser til personlig trener, hudpleie og fotpleie, shopping og lange venninelunsjer. Denne betoningen blir muligens forster-

ket i møte med en kvinnelig sosiolog på deres egen alder som har doktorgrad i kjønns sosiologi. Det blir likefullt tydelig hvordan dagene er preget av arbeidsmessige investeringer. Barna er gravitasjonspunktet i disse fortellingene. De som har mindre skolebarn, forteller at de er nøye med å legge alle ærender og andre aktiviteter til tiden barna er på skolen. Resten av dagen er de tilgjengelige og følger opp barna med lekser, måltider og kjøring. Det som virkelig fremstår som skrekken, er ifølge Tina «lettvinte dårlige løsninger», eller som Charlotte formulerer det: barn som ikke har noe å komme hjem til etter skolen og «setter seg for å se på TV». De aller fleste barna driver organisert idrett flere ganger i uken og det skal kjøres og ordnes og forberedes måltider. Som foreldre flest har de kjøre- og hentegrupper, er med på kamper og konkurranser i helgene, arrangerer loppemarked og de sitter i FAU. Men de fleste av disse mødrene har nok langt flere verv og investerer mer tid og omtanke i sommer- og juleavslutninger og andre prosjekter i skole og nærmiljø enn hva som er gjengs (Aarseth 2014). «De fleste her [i skolekretsen] vet jo hvem jeg er, tror jeg,» sier Tina. Charlotte har organisert en privat leksehjelp etter skoletid, og Cathrine er involvert i den lokale kirken med konfirmantundervisning og søndagsskole. De synes det er viktig at «det er noen som på en måte har litt tid til å ta vare på de litt mere menneskelige tingene», som Lilly formulerer det.

Det er et skarpt skille mellom hans og hennes hverdagsliv. Dette fremstilles som separate verdener med motstridende og vesensforskjellige handlingskrav. I løpet av ukedagene er mennene så å si utvisket fra familien: «Så i utgangspunktet så ser jeg bort fra ham fra mandag til fredag,» sier Maria. Hennes mann er partner i et advokatfirma og kommer ofte sent hjem om kveldene: «så da har jeg sagt at 'du kan like gjerne sove på hotell' (ler). Han synes jeg er litt hard da!» Både mødrene og fedrene understreker, som Sofie, som selv jobber deltid som investor, at «han er fullstendig fri til å komme og gå som han vil». Verken kona eller barna har noen som helst forventninger til ham, «vi regner rett og slett ikke med ham i ukedagene», forteller Charlotte.

Når mennene kommer hjem utpå ettermiddagen eller kvelden, utgjør det heller ikke noe gravitasjonspunkt i familiens hverdag, snarere tvert imot. Middagen er tilpasset barnas skole og idrettsaktiviteter, og det er heller ikke forberedt noe han kan spise når han kommer hjem. «Det er virkelig veldig vanskelig å lage planer som om han vil være der, for da blir det så veldig vanskelig når han ikke er der,» sier Sofie. Om Sofies mann kommer hjem litt tidlig en dag, blir han gående litt utenfor familiens rytme og rutiner, han blir «bare litt sånn svirrende flue». «Når sannheten skal frem,» sier Maria, «så er det jo slik at han lever på siden av oss». Kvinnene foretrekker egentlig, som Sofie, at man «ikke trækker i hverandres bed hele tiden». Et aspekt ved dette er antakelig at de har sine klare linjer og faste rutiner. Fedrene blir et forstyrrende element i dette.

Det kan virke som om mannen representerer en form for uro og kaos som kvin-

nene arbeider med å beskytte hjem og barn mot. Flere av mødrene fremhever nett-opp betydningen av at barna er i balanse, har ro og får hentet seg inn mellom slagene. De er for eksempel opptatt av at de kommer seg til sengs «i rimelig tid», at de spiser sunt og skjermes fra «forstyrrende elementer» som for eksempel TV-serier, sosiale medier og dataspill. Et gjennomgående tema er fedre som saboterer rutiner og leggetider. Charlotte sier at «alle disse tingene» som mannen setter i gang, som sene filmer og fotballkamper på TV, «blir et hinder» for hennes vektlegging av faste rutiner, søvn og sunt kosthold. Det blir en spenning mellom å bevare en balanse, ro og konsentrasjonsevne, og hans uro og rastløshet. Dermed truer hans tilstedeværelse det fundamentet hun jobber for å skape.

Racet, ankerfestet og lyspunktet

Både mennene og kvinnene beskriver jobbene i finans og profittintensive virksomheter som et «race» der målet er å vinne. Du kan verken gå til siden og eller stå stille, det er oppdrift som gjelder, og det skal skje for egen maskin. Flere av intervjupersonene, kanskje særlig de som jobber som meglere og investorer, snakker om risikoen for å miste penger, gjerne fra en dag til en annen. For de som har lederstillinger i selskaper, er det mer et spørsmål om «å sitte løst i stolen», som de særlig føler når «de finansielle resultatene» er svake eller om selskapet kjøpes opp av nye eiere. Slike ting skjer fort, og da kan du falle brått. Flere av intervjuene tar opp dette, mest tydelig kanskje i henvisninger til selvmordshistorier i omgangskretsen eller nabolaget. «Du vet, folk har begått selvmord for langt mindre enn det jeg opplever nå,» sier Cathrines mann som er inne i en svært turbulent tid på sin jobb. Alex forteller at en mann i deres omgangskrets tok livet sitt da han tapte hele sin formue. «Jeg kan identifisere meg med det at du får så dårlig selvbilde til slutt, at dette her orker jeg bare ikke.» Tina er kritisk til «det veldige resultatfokuset» i deres nærmiljø og omgangskrets:

*De leser om hverandre og hvor mange bonuser de forskjellige får og dealer og ikke sant. Jeg tror på en måte du har det sånn baki der hele tiden, eh ... (...)
Altså at det blir veldig sånn ytre fokusert på det materielle.*

Om du har suksess eller ikke, er, slik de forteller om det, avhengig av viljestyrke, målrettethet og utholdenhet. De bruker mange idrettsmetaforer, som «jeg må fullføre løpet», og «gå for gull», og til og med enkelte krigsmetaforer. Johannes snakker om «å være i skuddlinjen» eller «i skyttergravene». Når du er i dette racet, sier Alex som jobber som fondsreiser, ønsker du ikke «mer av det samme» når du kommer hjem. Du ønsker noe annet. Dette «andre» materialiserer seg i store eneboliger med solide hager rundt, med smijernsporter og velutviklede vaktssystemer og garasjeanlegg. Når jeg kommer for å intervju de hjemmearbeidende kvinnene, møter de meg gjerne usminket, i avslappede fritidsantrekk i myke naturlige tekstiler og serve-

rer te. Jeg kan velge mellom ulike urte-teer, alle biodynamisk dyrket og tilpasset ulike sinnsstemninger slik at de kan balansere eventuelle emosjonelle ubalanser. Husene er gjennomgående svært velholdte og rene. Det føles som å komme inn i en harmonisk og skjermet verden som innbyr til avslapning. Og i en bestemt forstand er det kanskje nettopp en slik verden disse kvinnene jobber med å skape: et trygt sted på avstand fra det nedbrytende og potensielt farlige racet.

Dette er kanskje særlig tydelig hos det nevnte paret som hadde vært gjennom en røff periode på intervjutidspunktet. Paret hadde nettopp overtatt barndomshjemmet og måtte ut med en anselig sum for å kjøpe ut de andre søsknene. Dette er et «virkelig, virkelig dyrt hus» med en «enorm hage rundt» der Cathrine dyrker grønnsaker og bær. Det dyre huset er noe langt mer enn et sted å sove. «Når jeg kommer hjem og lukker porten bak meg føler jeg endelig at jeg kan puste. Det er som vår festning,» sier Cathrine; «jeg tror det er ankeret i livet vårt akkurat nå, å ha dette huset. Det er virkelig vårt.» Hun legger til: «du har jo bare deg selv og din familie, det er alt du har». Å skape dette ankeret som er så stort at det kan holde deg fast når det stormer, ser ut til å kreve tunge investeringer. Og kanskje er de biodynamiske grønnsakene og den balanserende teen og de myke naturtekstilene en del av dette ankerfestet?

Nabolaget ser også ut til å være en viktig trygghetsskapende faktor. Foreldrene fremhever *gemeinschaft*-kvaliteten; det er et slikt område der «alle kjenner alle» og «barna kan gå inn og ut av hverandres hus og hager». De fleste av disse foreldrene har startet sin karriere i Londons finansbydel *City* eller en annen av verdens finansbyer. Livet der brukes ofte i intervjuene som bilde på det motsatte av forstadslivet i Oslo og også som sinnbildet på det barn bør skjermes fra. I London «handler alt om hvor mye penger du gjør og hvor suksessfull du er,» sier Tina. Slik de ser det, er dette helt uforenelig med barn og samtlige av disse parene har da også flyttet hjem til Norge da de ble foreldre. Her er familiene, takket være mødrenes tunge investeringer i nærmiljøet, «på nett» med de fleste i nabolaget, og barna «slipper å posisjonere seg», som Julia fremhever. Barn skal ikke måtte «vise at de er noe de ikke er», de skal bare være. De skal også skjermes for de voksnes utbyttejakt og konkurransen om hvem som har mest penger. «Barna våre vet ikke hvor mye penger vi har,» sier Johannes. «Vi har aldri lagt det inn i vår livsstil, at vi skal ha mye penger,» sier Alex. Her kommer også nabolaget til unnsetning, ved at en svært høy levestandard her er normen. Johannes «gruer seg som en hund» til den dagen barnas klassekamerater er store nok til å sjekke den årlige inntekts- og formuesoversikten i avisen. Barndommens uskyld og naturlighet skal holdes adskilt både fra «resultatfokus» og «bonuser».

Men det er også en annen form for avgrensning mot *racet* som trer frem i intervjufortellingene. Særlig i helger og ferier fremstår samværet i familien som en etterlengtet avveksling til trøkket «der ute» for mennene, og trøkket med skoler og lekser

og trening for barna og mødrene. Et rom der man kan nyte fruktene av sine bestrebelsler. Når fredagen kommer, er det, som Cathrine formulerer, noe spesielt du kan glede deg til:

Så fredagen blir en real treat. Det er så utrolig deilig om kvelden når vi er sammen alle sammen etter en uke. Jeg elsker fredagene! Jeg sørger alltid for at fredagene er helt fri for andre avtaler og oppgaver, slik at jeg kan bruke dagen til å lage mat og forberede kvelden, så vi kan ha middag alle sammen. Og så ser vi en film sammen og barna får være lenge oppe ... det er utrolig deilig, og vi bare elsker det. Det er det å vite at de neste to dagene skal alle være sammen og ingen skal av gårde til London eller København eller noe annet sted.

Slike fortellinger om den gode følelsen av å være sammen i helger og ferier kommer også til uttrykk i andre intervjuer. Det er stor stas når fedrene «sjekker inn» fredag ettermiddag. Da er fedrene gjerne litt i «nå skal vi senke skuldrene og ha det gøy»-modus. Alex forteller at han er en skikkelig party-løve, han kommer ofte i feststemning når helgen nærmer seg og ber kona om å ta initiativ til en middag eller noen drinker med venner eller naboer. Så angrer han bittert når kvelden lir på og han oppdager at han er veldig sliten. Andre fedre beskriver seg selv som «en *happy camper*», og mødre, som Cathrine, forteller om fedre som bare «tuller med barna og ruller rundt på gresset» eller «forteller fantastiske fortellinger». Når han først er hjemme, er han «flink til å slappe av». «Da er det barna det har dreid seg rundt,» understreker Charlotte: Han er i det hele tatt «veldig mye pappa, en ferie-pappa». Ofte tilbringes helgene på et av familiens feriesteder, gjerne på fjellet om vinteren og ved sjøen om sommeren. Her legger de jobben og hverdagslivet helt bak seg. Sofie forteller at «i helgene jobber han [mannen] ikke i det helt tatt!» Flere understreker dette, at helgen er familietid. Mange av mennene nevner i forbigarten at de alltid er på nett, og svarer fortløpende på jobbhenvelser, men de insisterer på at dette er henvendelser det er raskt å ordne opp i.

Denne lekende tilstanden ser også for flere av fedrene ut til å representere et viktig «lyspunkt», eller som Fredrik, som er partner i et konsulentselskap, formulerer det, som «et sånt fristed». Fredrik drømmer særlig om stundene på fotballbanen eller når han dribler rundt i hagen med guttene i nabolaget, «det er min sånn måte å koble av på [...] det er balsam for sjelen». Interessant nok har mange av disse fedrene en drøm om et annet liv etter finansjobben. De har ikke «akkurat tenkt å være i dette racet til pensjonsalder», som Alex formulerer det. Christian, som er medeier i et selskap, snakker om en «exit» i ikke så fjern fremtid. Alex og Matz har allerede trukket seg tilbake i forbindelse med «uoverensstemmelser i styret» og driver nå mindre investeringsvirksomheter. Fredrik drømmer om «å ha gjort noe annet, også». Han har «denne interessen for barn» og drømmer om «å være en sånn *father figure* for et eller annet idrettstalent,

eller noe sånt noe». Også flere av de andre mennene har forestillinger om hva de kunne tenke seg å gjøre, fra å restaurere gamle båter, studere religionshistorie eller skrive en bok.

Likevel kan det virke det som om denne drømmen er et stykke unna realisering. Flere, som Erik og Fredrik, understreker at de først må føle at de har «økonomisk sikkerhet»; de er opptatt av å få nedbetalt gjeld og vil ha en trygg plattform å stå på. Og det kan virke som om dette er et mål med en ganske uklar grense. Mennene kunne innimellom snakke om behovet for inntjening for «å få det hele til å gå rundt». Erik nevnte for eksempel, liksom i forbifarten, at han hadde jobbet ekstra hardt nå den siste uken for å dekke utgiftene etter at familien hadde vært på ferie i New York. Fredrik snakker om nedbetaling av lån til «store hus og store biler». En studie av familieforsørgere blant den ene rikeste prosenten av den amerikanske befolkning viser at nettopp denne gruppen føler en særlig sterk uro og har en særlig sterk opplevelse av økonomisk utrygghet (Cooper 2011:138). Når flere av mennene i min studie snakker om «å sikre seg» økonomisk og om «å få endene til å møtes», kan det peke i retning av at det er noen drivere i disse mennenes organiserte strev som ikke bare styres av rent rasjonelle overveielser.

Finansjobbenes og hjemskapingens dynamiske motsigelse

Flere av fedrene forteller at de har jobbet «enormt mye» tidligere i sin karriere, her nevnes 60–70 timer i uken, men mange er nå i mer privilegerte posisjoner som partnere og investorer. Det er slett ikke alle disse fedrene som jobber så mange flere timer enn det som er vanlig i andre karrierejobber. Den kjønnsdelte familiekulturen er derfor ikke bare et svar på lange arbeidsdager. Min hypotese er at det som gjør det umulig «med to sånne jobber», handler om en bestemt form for emosjonell investering som kreves i denne typen jobber og som gjør «at du ikke vil komme hjem til mer av det samme», som Alex formulerte det. Det disse kvinnene driver med, er nettopp å skape dette andre som mennene kan komme hjem til, og som de kan næres av: en fredfylt oase som må holdes klart adskilt fra og beskyttet mot finansjobbenes usunne og destabiliserende manier.

Her står ikke intervjupersonenes beskrivelser noe tilbake for den romantiseringen av hjemmesfæren som beskrives i historiske studier av den borgerlige familien i kapitalismens første fase (Frykman og Löfgren 1979; Davidoff 1995). Den fremstår bare i ny drakt. Det er mindre «broderier og dagdrømmer» enn hva som rapporteres i studier fra 1800-tallet, og mer vektlegging av zen-modus, biodynamiske matvarer og naturlige materialer. Med Ulrike Prokop (1981:72) kan man si at det disse kvinnene bedriver, da som nå, er en «imaginær utbygging av hverdagslivet»; de fortryller og forgyller de daglige gjøremål, de menneskelige relasjonene og hjemmets atmosfære. Denne fortryllelsen må ikke bare betraktes som en ren ideologisk manøver for å forskjønne makt og legitimere privilegier, slik det er hevdet i andre studier

(Davidoff 1995; Östrand 1981). Fortryllesen er en del av et strev og lengsel etter å skape og bevare «det vidunderlige», det som for disse familiene fungerer som et ankerfeste og en skjerming fra utbyttejakt. Jo mer truet disse familiene opplever seg, jo høyere de spiller, jo sterkere understrekes behovet for klare og markerte grenser mellom familien og verden utenfor.

Kvinnenes investering i hjemmesfæren gir ikke bare ankerfeste og skjerming. Den fungerer trolig også som en «indretjeneste i hjemmet» som kan gi den næring som trengs for at han skal kunne levere «krevende, totale ytelser på jobben» (Sørhaug 2002:148). Slik sett kan man si at den er del av det utbyttingsforholdet feministiske teoretikere har beskrevet, der han næres av hennes evne til behovsorientert kommunikasjon (Prokop 1981), hennes kroppslige beredskap (Lilleaas 2003) og hennes kjærlighetskraft (Jonasdottir 1991). Men det ser også ut til å være en mer gjensidig dynamikk som gjør seg gjeldende. Finansmennene ser ut til å drives av en subjektiv opplevelse av noe de «må» som strengt tatt ikke er så lett å forklare i termer av mer objektive og nøkterne analyser, men som får mening i dynamikken som oppstår i motsigelsen mellom racet og det vidunderlige. Desto mer suksessfulle de er og desto større utbytte de drar inn, desto sterkere sikkerhetsnett og desto «vidunderligere verden» vil de kunne skape.

Det er ikke tvil om at den dynamiske motsigelsen jeg har beskrevet, gjør seg særlig sterkt gjeldende i de kjønnskomentære finansfamiliene. I to-karriereparene er motsigelsen mellom racet og det vidunderlige mindre tydelig og kommer til uttrykk på litt andre måter. Også hos noen av disse parene fortelles det om romantiske prosjekter som interesse for gamle trehus og feriesteder, om en glødende opp-tatthet av natur og jakt, den gamle setra de har arvet eller om et sterkt behov for å skjerme privatlivet fra innsikt fra kollegaene. Denne betoningen av behovet for en separat verden utenfor jobben står i skarp kontrast til det jeg fant i en sammenliknbar studie av tokarrierepar med mer kunnskapsbaserte jobber (Aarseth 2008, 2011). Likevel er det mye som tyder på at den dynamiske motsigelsen som jeg her har beskrevet, der utbyttejaktens og familiens organisering forsterker hverandre gjensidig, blir særlig tydelig i den kjønnskomentære familiekulturen.

Finanskapitalismens kjønnsromantikk?

I denne artikkelen har jeg argumentert for at den hjemmearbeidende overklassekvinnen i dagens Norge ikke bør betraktes som en eksotisk etterlevning eller som en kuriositet utenfor samfunnet. Hun står i stedet midt i det. Livet som bakkemannskap og skjønnhetsapostel kan heller ikke reduseres til strukturell tvang eller en livsfjern dragning mot broderier og dagdrømmer. Den romantiserte hjemmesfæren med biodynamiske grønnsaker i hagen og nyrestaurerte takrosetter er et rasjonelt svar på en bestemt type handlingskrav. Det er kanskje ikke rasjonelt i den vanlige betydningen, basert på en overveielse av antall pensjonspoeng og en tilværelse etter et eventuelt

samlivsbrudd. Men det kan være rasjonelt i den utvidede betydning jeg her har anlagt – som en emosjonell motivasjon eller et sosialisert begjær som oppstår i møte med finansjobbenes handlingskrav. Disse foreldrepårene bygger et fundament og ankerfeste som er klart adskilt fra utbyttejakten og konkurransen. Ser man det slik, kan man også argumentere for at den romantiske hjemskaperen ikke bare er et rasjonelt svar på utbyttejakten, men også kan være en viktig driver av denne. Gjennom sin behovsorientering og skjønnhetslengsel skaper den kvinnelige hjemskaperen den bevarende og nærende oase som utbyttejakten kan ta fraspark fra og motiveres av. Dette er en viktig ingrediens i utbyttejaktens pasjon og mani; det er utbyttejaktens bruksverdiside.

Det er ikke urimelig å anta at denne dynamiske motsigelsen mellom det vidunderlige og *racet* er særlig sterk nettopp innenfor finansjobbene som er preget av en sterkt konkurransebasert organisering og en alles kamp mot alle, der det som teller er styrke, utholdenhet, trøkk og aggressivitet (McDowell 1995; Brown 2000). Avslutningsvis er det imidlertid fristende å spekulere på om det ikke også kan være en sammenheng mellom en generell tendens til økt markedsgjøring og tegn til en nyromantisering av mammarollen og den kvinnelige hjemskaperen. Selv om Norge på mange måter fremstår som et annerledesland forskånet fra finanskriser og globaliseringens nedsider, har prinsippet om fri konkurranse gjort seg gjeldende på stadig flere områder (Tranøy 2006). Det snakkes om en amerikanisering av arbeidslivet der kampen for å vinne erstatter den regulerte arbeidskontrakten. Konkurransesettings- og målstyringsregimet i offentlig sektor har de siste to tiårene spredd seg langt innover i de jobbene som i utgangspunktet skulle være innrettet mot «de humane sidene». Om denne intensiverte konkurransen fremmer *racets* manier, både i skole og arbeidsliv, vekkes kanskje også lengselen etter «det vidunderlige», slik jeg har beskrevet det i disse finansmødrenes fortellinger?

Den romantiserte kvinnelige hjemskaperen kan i dag se ut til å være inne i en form for renessanse. De siste årene har det utviklet seg et marked for «jeg vil være mamma»-bøker, kvinner står frem for å si at de velger å ha mer tid til barn og familie, sosiale medier strømmer over av mammablogger – og en utpreget feminin og romantisk estetisk stil blomstrer både i interiørbladene og klesskapene (se for eksempel Breen 2013). Kort sagt, vi kan se konturene av en ny bølge med «broderier og dagdrømmer». Dette skjer parallelt med en utvikling der menn involverer seg mer i familien og kvinnene deltar mer i lønnet arbeid. I den grad vi kan snakke om en nyromantisering av den kvinnelige hjemskaperen, er det altså primært snakk om et kulturelt fenomen. Men kan det likevel være slik, at disse nytugavene av «broderier og dagdrømmer» bør tolkes som drømmer som «hjelper ønskene med å komme til uttrykk»? Som en protest som «formidler mellom dagdrøm og realitet»? I så fall kan man kanskje si at de hjemmearbeidende overklassekvinnene ikke bare er en kulturell etterlevning eller kuriositet i et kjønnsmodernisert sam-

funn som det norske, men en projisering av dype drømmer og lengsler som har sin kilde i kapitalismens «rene» utbyttejakt. I sin ytterste konsekvens kan disse gruppenes praktisering av en kjønnskomplesentær familiekultur med biodynamiske grønnsaker og zenmodus-fremmede teer like godt være i forkant av utviklingen fremover som i etterkant.

NOTER

- 1 Stalsberg (2013:277) refererer til en undersøkelse gjort på oppdrag for Likestillingscenteret i 2002.
- 2 Denne forestillingen om den hjemmearbeidende overklassekvinnen kan gjenfinnes langt inn i sosiologisk *mainstream*-litteratur. I sin kjente bok om *conspicuous consumption* beskriver for eksempel sosiologen Torstein Veblen overklassekvinnen som et slags utstillingsvindu for sin manns økonomiske suksess (Veblen 1931), altså ikke langt fra det som i dag populært går under betegnelsen *trofé wife*.
- 3 Med en streng definisjon der kvinnene regner seg som husmødre og ikke har lønnet arbeid, er det to prosent, mens om man inkluderer dem som regner seg som husmødre og som jobber inntil 20 timer i uken, er det fire prosent (Kittrød og Rønsen 2011).
- 4 Det har ikke vært mulig å finne representative studier av arbeidsdeling i par der en eller begge jobber i finansbransjen. I en representativ studie av menn og kvinner med eliteutdanning, det vil si siviløkonom, jus og ingeniørutdanning, altså en betydelig bredere gruppe der en stor andel også har jobber i offentlig sektor, finner imidlertid Halrynjo og Lyng (2010) at det skjer et markert skifte i kvinnenes og mennenes karrierestatus etter at de blir foreldre. 63 prosent av fedrene plasserer egen jobb som viktigere og mer ansvarsfull enn partners. En betydelig andel av disse fedrene foretrekker også en kjønnskomplesentær arbeidsdeling (ibid.).
- 5 Tusen takk til stipendiat Ida Heiaas som var tilknyttet prosjektet som vit.ass. og som gjennomførte tre av intervjuene.
- 6 Her avviker jeg fra det teoretiske sporet Hollway og Jefferson (2000) følger i sin metodologi ved at de vektlegger hvordan subjektet drives av behovet for å forsvare seg mot ubevisste begjær og engstelser, oppsummet i deres begrep om «the defended subject».
- 7 Mens den tyske praxis-teoriens begrep om virksomhet som menneskets stoffskifte med naturen mistet mye gjennomslagskraft i forbindelse med den språklige vendingen, er den revitalisert i Bourdieus praksisteori, og særlig i teorien om dialektikken mellom objektive og subjektive strukturer eller med Bourdieus begreper: dialektikken mellom *habitus* og *felt*. Jeg kombinerer tolkninger av Bourdieus praksisteori der denne forståelsen er ivarett (blant andre Martin 2011). Denne tolkningen av Bourdieus praksisteori har mange fellestrekk med objektrelasjonsteorien slik den er utviklet blant annet hos Winnicott (se for eksempel Widick 2003; Green 2008).

LITTERATUR

- Andersen, Patrick Lie og Jørn Ljunggren 2014. «Gylne ghettoer. Inntektselitens bostedssegregering i Oslo, 1980–2005». I: Olav Korsnes, Marianne Nordli Hansen og Johs Hjelbrekke (red.): *Elite og klasse i et egalitært samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bourdieu, Pierre 1999. *Meditasjoner. Meditationes pascaliennes*. Oslo: Pax.
- Bourdieu, Pierre og Loïc J.D. Wacquant 1992. *An Invitation to Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Breen, Marta 2013. «Jobbe mindre, leve litt mer». *Prosa* (19) 2.
- Chodorow, Nancy J. 1999. *The Power of Feelings. Personal Meaning in Psychoanalysis, Gender, and Culture*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Cooper, Marianne 2011. «Emotion Work in the Age of Insecurity». I: Anita Garey og Karen Hansen (red.): *At the Heart of Work and Family*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Crompton, Rosemary 2001. «The gendered restructuring of the middle classes: Employment and caring». I: Rosemary Crompton, Fiona Devine, Mike Savage og John Scott (red.): *Renewing Class Analysis*. Oxford: Blackwell.
- Crompton, Rosemary og Gunn Elisabeth Birkelund 2000. «Employment and Caring in British and Norwegian Banking: An Exploration through Individual Careers». *Work, Employment & Society* 14:331–352.

- Danielsen, Hilde 2002. *Husmorhistorier. Norske kvinner om menn, barn og arbeid*. Oslo: Spartacus.
- Davidoff, Leonore 1995. *Worlds Between. Historical Perspectives on Gender and Class*. Cambridge: Polity Press.
- Dinnerstein, Dorothy 1976. *The Mermaid and the Minotaur. Sexual Arrangements and the Human Malaise*. New York: Harper and Row.
- Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira 2006. *Politicising Parenthood in Scandinavia*. Bristol: Polity Press.
- Ellingsæter, Anne Lise og Karin Widerberg (red.) 2012. *Velferdsstatens familier*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Folkman, Peter, Julie Froud, Sukhdev Johal og Karel Williams 2007. «Working for themselves? Capital market intermediaries and present day capitalism». *Business History* 49 (4):552–572.
- Frykman Jonas og Orvar Löfgren 1979. *Den kultiverade människan*. Malmö: Gleerups.
- Green, Adam Isaiah 2008. «Erotic habitus: toward a sociology of desire». *Theory and Society* 37:597–626.
- Habermas, Jürgen 2005. *Borgerlig offentlighet – dens fremvekst og forfall. En undersøkelse omkring et av det borgerlige samfunns grunnbegreper*. Oslo: De norske bokklubbene. (Tysk originalutgave 1962).
- Halrynjo, Sigtona og Selma Therese Lyng 2009. «Preferences, constraints or schemas of devotion? Exploring Norwegian mothers' withdrawals from high-commitment careers». *British Journal of Sociology* 60:321–343.
- Halrynjo, Sigtona og Selma Therese Lyng 2010. «Fars forkjørsrett – mors vikeplikt? Karriere, kjønn og omsorgsansvar i eliteprofesjoners». *Tidsskrift for samfunnsforskning* 2:249–280.
- Hollway, Wendy og Tony Jefferson 2000. *Doing Qualitative Research Differently: Free Association, Narrative and the Interview Method*. London: Sage.
- Jonasdottir, Anna G. 1991. *Love, Power and Political Interests*. Ørebro: Ørebro Studies.
- Jones, Bernie D. (red.) 2012. *Women who Opt Out: The Debate Over Working Mothers and Work-Family Balance*. New York: New York University Press.
- Kitterød, Ragni Hege 2000. «Hus- og omsorgsarbeid blant småbarnsforeldre: Størst like-deling blant de høyt utdannede». *Samfunns-speilet* 5:34–47. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, Ragni Hege og Rønsen 2011. «Husmor i likestillingsland. Hvem er hjemmearbeidende i dag?» *Samfunnsspeilet* 1. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Lilleaas, Ulla-Brit 2003. *Fra en kropp i ustand til kroppen i det moderne*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.
- Martin, J. 2011. *On the Explanation of Social Action*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Nielsen, Harriet Bjerrum 1995. «Kjønnnet som irritasjonsmoment i det moderne». *GRUS* 47:6–21.
- Östrand, Susan A. 1980. «Upper Class Women: The Feminine Side of Privilege». *Qualitative Sociology* 3 (1):23–44.
- Prokop, Ulrike 1981. *Kvinnors livssammanhæng. Begränsade strategier och omåttliga önsknningar*. Stockholm: Rabén & Sjögren. (Tysk originalutgave 1974).
- Savage, Mike og Karel Williams 2008. «Elites: remembered in capitalism and forgotten by social sciences». *Sociological Review* 56 (1): 1–24.
- Solheim, Jorun 1995. «Shelter from the Storm». I: Tordis Borchgrevink og Øystein Gullvåg Holter (red.): *Labour of Love. Beyond the Self-Evidence of Everyday Life*. Aldershot: Avebury.
- Solheim, Jorun 2007. *Kjønn og modernitet*. Oslo: Pax.
- Stalsberg, Linn 2013. *Er jeg fri nå? Tidsklemte damer i verdens beste land*. Oslo: Aschehoug.
- Stefansen, Kari og Helene Aarseth 2011. «Enriching intimacy: the role of the emotional in the 'resourcing' of middle-class children». *British Journal of Sociology of Education* 32 (3):389–405.
- Stone, Pamela 2007. *Opting out? Why women really quit careers and head home*. University of California: University of California Press.
- Sørhaug, Tian 2002. «Fetisjerte relasjoner – arbeid, autoritet og makt». I: Anne Lise Ellingsæter og Jorun Solheim: *Den usynlige hånd. Kjønnsmakt i moderne arbeidsliv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tranøy, Bent Sofus 2006. *Markedets makt over sinnene*. Oslo: Aschehoug.
- Veblen, Thorstein 1931. *Theory of the Leisure Class*. New York: The Viking Press.
- Widick, R. 2003. «Flesh and the free market: (On taking Bourdieu to the options exchange)». *Theory & Society* 32 (5/6):679–723.
- Aarseth, Helene 2008. «Selvskapingsroman-tikk i endring? Tokarrierefamiliens nye investeringsmaksime». *Sosiologi i dag* 4:51–74.
- Aarseth, Helene 2011. *Moderne familieliv. Den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aarseth, Helene 2014. «Lyst til læring eller målrettet innsats: middelklassefamiliens læringskulturer». I: Harriet Bjerrum Nielsen (red.): *Ulikheter i klassen*. Oslo: Universitetsforlaget.